

БРОЈ 10 ЛЕПТА

„Народ“ излази свакога дана по подне.

Штампарна се налази у Франковој улици бр. 20.

Власник

КРСТА Ђ. МИЛЕТИЋ

НАРОД

Рукописи се не враћају.

Огласи и белешке наплаћују се по погодби.

Редакција је у улици Франковој бр. 20.

Главни уредник
ДРАГ. С. ГОГИЋ

ПРЕД ГЛАВУ

Као знак за почетак невоља и неуспеха јављају се међу централним силама многе незгодне појаве, које се неће моћи лако отклонити. Главни неспоразум јесте између Немачке и Аустро-Угарске, тојест, између цара Карла и пангерманиста.

Цар Карло, чија дубока жеља за миром извесно не потиче из сентименталности, већ толико времена, на све начине ради, да се приближи почетку преговора о миру и допустио је, да се агитација за мир потпуно развије у његовој држави. То му је донело замерке и нападе пангерманиста, који су постали најјачи сад, кад му се отворено замере, да је он лично позвао професора Ферстера у Беч, где је овај држао познати говор против пруског милитаризма.

Можда би напори цара Карла, да склони Немачку на ублажавање својих захтева и нашли одзива под друкчијим унутрашњим политичким околностима у Немачкој. Али се тамо, у очекивању бољих услова за мир, иде из разочарења у разочарење. Све што се нагађало о канцеларовом попуштању, растурило се на последњој седници Рајхстага, где се у говору др. Михаелиса још једном посведочио утицај Хинденбурга и Лудендорфа са Кајзером у позадини.

На тај начин, наде на скори мир, пропале су код многих, али због тога нико није у тој мери погођен као владар двојне монархије. Он се сада мора питати, да ли ће бити у стању, да привремено отклања буру народности још годину дана, колико му одређује Кајзер прокламацијом војсци.

Други сукоб, опет важан, то је унутрашња борба за хлеб у Аустро-Угарској. Сви аранжмани са Мађарском у питању о исхрани готово више не важе. Аустрија не може да добије брашно од Мађарске, а у Мађарској рад је престао због немања угља. И запетост се све више повећава узајамним претњама. Мож-

да још већа опасност у томе питању прети Аустрији од отимања жетве из Чешке и Словачке.

И Турска и Бугарска не могу бити особито задовољне својим положајем у савезу. Бугарској се отворено, с најкомпетентније стране у Немачкој, поручује, да се мане великих протехва. Како ће се то данас примити у усијаном бугарском шовинизму, видеће се ускоро.

Турска већ, и по самим својим великим патњама, мора бити огорчена, а то огорчење само расте због бруталне немачке војне управе у Турској. Најразличније су манифестације тога огорчења, али је оно и највеће и најопасније у војци. Толико је већ било крвавих сукоба између немачких и турских војника у Цариграду, па се чак морало учинити повољи трупима, које нису хтеле да служе под немачком командом.

Ето сукоба, који се неминовно јављају пред пад. По њима се много пре и много сигурније може судити и о исходу овога рата, и о његовом трајању, него по оптимистичким изјавама Хинденбурга, Векерла, др. Радославова и Талат паше.

ЗВЕЗДИЦЕ

Питам једног господина, који је скоро дошао из Нице:

— Колико има Срба у Ници?

— Ако нас пусте на општинске изборе, бићемо јака група у одбору!

Гаргантуа

ИЗЈАВА Г. БРАНТИНГА

Лондон, 18 септ.

У разговору са дописником „Дејли Њуса“ г. Брантинг је изјавио, да шведска влада није радила са рђавим намерама већ просто са невероватном глупошћу.

„Чудновато је, вели даље г. Брантинг, да је она могла цинати толико вере у изјаве немачке владе. Енглеска влада је 1915 протестовала више пута. Задржавање депеша из Вашингтона и измена телеграма са Буенос-Ајресом афера је за жалост, која допушта сумњу у часност речи шведског министра. Ова је афера дошла врло доцкан, да би могла утицати на изборе. Јавно мишљење

ипак разуме да ми имамо право да критикујемо тумачење, које су дали конзервативци о својој неутралности.

Даље је г. Брантинг изразио мишљење, да би било можда најбоље средство да се ретаблира поверење у шведску владу, ако онај, који је био способан да учини такву грешку, поднесе оставку.

„Тај министар, завршује Брантинг, изгубио је свој положај за време садашњих избора. Ако он одступи, на његово место сигурно ће доћи човек без политичке боје.“

НОВИ ПРЕДЛОЗИ

Рим, 19. септ.

„Кориере дела Сера“ сазнаје из меродавног извора, да ће Папа поднети зарађеним државама нову ноту, у којој ће наваљивати, да се усвоје његови предлози за мир, са неким модификацијама. У питању о Алзасу и Лорену Папа ће предложити плебисцит.

Коментаришући ове евентуалне предлоге, „Кориере дела Сера“ каже, да су они осуђени на исту судбину као и први, јер Савезници хоће победу оружја.

КРАТКЕ ДЕПЕШЕ

Петроград. — Жена бившег министра војног Сухољнинова тражила је дозволу да прати свога мужа у изгнанство.

Лондон. — Енглеска флота такође је учествовала у бомбардовању Бејрута, док су аероплани летели над вароши и бацали бомбе. Примећени су пожари.

Петроград. — Бивши цар Никола уписао је зајам Слободе за 500000 рубаља а велики кнез Николај Николајевич од 300000.

Атина. — Влада је спремила један законски пројекат, по коме се слободна зона проширује и на пристаниште у Пиреју.

ПРАВИ ПУТ

Женева, 19. септ.

Од личности, које су се својим говорима највише истакли на конференцији, коју је приредило Аустријско политичко друштво у Бечу, најмаркантнија је личност г. Ферстера, професора минхенског универзитета. Г. Ферстер је одличан познавалац прилика у Аустрији, пошто је дуже времена пробавио као професор у Бечу. Осим тога он је ученик ве-

ликих енглеских државника. Нападајући теорије модерних следбеника Макијавелија, он је навео речи Гледстонове: „Оно што је у моралу лажно, не може бити у политици право.“ Грешка је била самога Трајчкеа и његове школе, што је веровао, да се може владати споља, силом одржавајући правду у унутрашњем животу народном. Ферстер на то примећује: „Држава не може васпитавати савест својих грађана, ако се споља понаша као дивљак. Народно васпитање могуће је само тамо где онај, који управља државом, личним примером санкционише све моралне вредности.“ Један народ може осигурати своја права само признавајући права других народа.

Ова се мисао намеће сама, како потлаченима тако и онима који потлачују. Сва је фаталност данашње Немачке та, што је створила романтизам силе. То је њу потпуно заслепило. Она више није била у стању да види силу, која је ван ње. Модерној политици о сили недостаје реалност. Она не види јасно бескрајну промену, која је извршена у свима условима живота. И да је најбоља гаранција за наша лична права респектовање туђих права

и туђих интереса. То, и само то, једини је пут којим Аустрија може доћи до мира у земљи и ван земље.

О ЧЕМУ СЕ НЕ ГОВОРИ

Цирих, 19 септ.

На последњој седници Рајхстага, посланик из мајине др. Херцфелд, тражио је од канцелара објашњења о држању војних власти, које потпомажу све пангерманистичке манифестације на фронту, као и у позадини. Међутим, те исте власти с највећом бруталношћу угушују сваки покушај, да се држе скупови за мир.

Канцелар је одговорио тиме, што је молио посланика, да не меша војне власти у рад Рајхстага.

СМЕШНО ОБЕЋАЊЕ

Цирих, 19 септ.

Канцелар Михаелис тврдио је у Рајхстагу, да ће Немачка снабдевати храном суседне неутралне државе, и осудио је Америку због прокламовања блокаде неутралних држава. Потом је уверавао, да је немачки народ слојан, па је додао: „Ако наши противници мисле да унесу неслогу у наш народ, наћи ће своју сопствену пропаст.“ Канцелар је завршио говором речима: „Док силе Споразума буду остале на гледишту, да нам наметну своје понижавајуће услове, Немачка ће се ослањати на свој меч.“

Лењин и дружина

Руски листови објављују резултате званичне анкете, коју су отворили правички ауторитети против војна максималиста у Петрограду, после јулских побуна. Ово су главнија места из ове анкете: „Сада је утврђено, да је кроз целу Русију била распрострањена огромна шпијунска организација у корист Немачке. Читава серија сведока утврђује, да је у почетку 1917. Немачка била дошла до крајњих граница напора и да јој је апсолутно био потребан мир што пре; да је Лењин, живећи у немачком делу Швајцарске, одржавао везу са Парвусом и да је посећивао заробљеничке логоре, у којима има Украјинаца, и међу њима развијао пропаганду о одвајању Украјине. За време његовог путовања кроз Немачку створено се говорило: „Лењин је амбасадор Вилемов. Причекајте и видећете шта ће да учини наш новац.“ Има и не-

посредних доказа да је Лењин примао новац од немачке владе за своју борбу у Русији. Везе са Немачком одржавале су се преко Штокхолма, који је био велики центар немачке шпијунске и извор агитација за засебан мир између Русије и Немачке. У априлу ове године покушано је оснивање једнога листа ван Петрограда, у циљу пропаганде противу Енглеске и Француске. У Копенхагену и Штокхолму, за време првих дана руске револуције, немачки агенти добили су грдне суме новца. Међу дезертерима и емигрантима отпочело се, у најширим размерама, врбовање агената за Русију. Суме од 250.000 рубаља, па за тим од 800.000 биле су послате из Штокхолма у Русију преко једне банке, која је ради овога добијала чекове из Немачке. Октобра 1914., Лењин и Зиновјев живели су у Аустрији близу Кракова. Били су уха-

шени као руски поданици. Али аустријске власти одмах су их ослободиле и допустиле да иду у Швајцарску. Њих двојица су у Швајцарској отпочели да издају лист »Социјал Демократ«, у коме се желео пораз Русије. Ганецки (Фирстенберг) играо је важну улогу у ослобођењу Лењина и Зиновјева. Зна се такође, да су они ослобођени по личном наређењу аустријског министра председника, графа Штирка.

Из узашне телеграфске кореспонденције види се, да су стално одржавали међу собом односе Лењин, госпођа Колонтај, Козловски, Ганецки и Парвус. Ма да је ова преписка имала карактер више трговачки, слање извесне робе и поједине њихове трговачке операције показују, да је ова преписка била само средство, да се сакрије читав један шпијунски систем. За шест месеца госпођа Сомерски подигла је 750.000 рубаља, које су за њен рачун депоновале разне личности.

У главном, Лењин и његова дружина оптужени су за то: што су били у завери, која је имала циљ да служи интересима непријатеља; што су одржавали везе са непријатељским агентима, а у циљу да изазову растројство у војсци и у позадини, и да ослабе борбени способност војске; што су примали новац од непријатеља ради пропаганде међу трупама и становништвом за прекид рата.

КАЈЗЕР И РУМУНИЈА

Цирих, 19 септ.

Главни разлог Кајзеровог путовања у Румунију био је у томе, што се он надао, да ће моћи закључити засебан мир са њом, на тај начин, што ће ограничити бугарске претензије.

Кајзер је отишао у Букурешт, где се нашао са Маргиломаном некадашњим председни-

ком владе, познатим германофилом. Кажу да се Маргиломан примио, да интервенише у корист Кајзеровог пројекта о засебном миру, под условом, да се очува интегритет Румуније.

У том циљу и отишли су у Берлин Карп и Маргиломан. Они су се на путу задржали неко време у Бечу.

ИЗГУБЉЕНО ПРАВО

Базел, 19 септ.

»Берлинер Тагеблат« пише: »Ректор универзитета у Гетингену предложио је осталим универзитетима у Немачкој, да се сложе и потпишу декларацију, у којој се износи уверење потписника, да данашња већина у Рајхстагу, која је изабрана још пре шест година под другим околностима, не сме претендовати да она данас изражава народну вољу у најважнијим питањима. Овај циркулар изражава наду, да ће управљачи немачке државе и војске успети, у пркос препрекама изнутра и споља, да дођу до мира каквав је Немачкој потребан да може живети и напредовати.

НОВИ МАНЕВРИ

Женева, 19 септ.

»Журнал де Женев« сазнаје, да се између Беча и Берлина преговара о прокламацији независности Литваније, али до сада није донето никакво решење. Зна се да Пољаци полажу право на Литванију и зато се централне силе уздржавају да изведу овај корак, бојећи се, да се не појача незадовољство, које већ влада код Пољака.

ЕНГЛЕСКО БОГАСТВО

Лондон, 19 септ.

Целокупан државни приход за првих шест месеца ове године јесте 255 милиона фуната стерлинга, што чини чисти прираштај од 92 милиона на суму, која одговара истом периоду у 1916.

ЗВАНИЧНИ ИЗВЕШТАЈИ

ФРАНЦУСКИ КОМИНИКЕ

Извештај Штаба Источне Војске: *Енглези су оборили један непријатељски аероплан. Сукоб грчких и бугарских патрола. Артиљерија је показала извесну активност.*

На десној обали Мезе, после јаког бомбардовања, Немци су извршили напад између шуме Шом и Безонво. Они су успели да продру у неке истакнуте елементе, али су после живе борбе отерани.

Северно од Бреје једно француско одељење од 12 људи са једним официром извршило је испад на непријатељске ровове и, без губитака, довело 13 заробљеника.

Источна Војска. — На Струми и у области Вардара доста озбиљна активност артиљерије са обе стране, преко целе ноћи и испрекидано у току дана.

На Струми и у долини Девола били су сукоби на трола.

ЕНГЛЕСКИ КОМИНИКЕ

Фронт у Арабији. — Арабљани тврде, да су убили 100 Турака у борби, која је била код Вадимуге, на путу између Акабе и Мртвога Мора. Они су такође напали железничку пругу близу Мана, порушили један мост, избацили из шина један воз и у исто време убили 70 непријатељских војника и заробили 80 људи, од којих су 2 немачка официра.

Јутрос рано непријатељ је развио јак напад против наших нових положаја северно од пута Ипр—Менен и источно од шуме Полигон. Немачка пешадија, која је напредовала у три таласа, претрпела је те-

шке губитке од наше пушчане ватре и повукла се у неред. Наше трупе идући за непријатељем, добиле су нешто заробљеника. Број немачких заробљеника у току септембра износи 5296 војника са 146 официра. За исто време запленили смо 11 топова, од којих су три тешка, 17 рововских оруђа и 377 митраљеза.

РУСКИ КОМИНИКЕ

На северном, јужном, западном и румунском фронту пушкарање и акција извидница.

Кавкаски фронт. — Северно западно од Огота, наше извиднице напале су један мањи турски положај и добиле заробљеника. На 30 врта северо западно од Мелнека наша претходница опкољена је била знатним одељењима Курда, али су не само успели да се ослободе него су отерали Курде и са њихових висова.

Авијатика. — У правцу Тарнопоља наши пилоти оборили су два непријатељска аероплана. У области Гусјатина авијатичар поручник Јулењин оборио је један аероплан а тако исто и авијатичар Кирсанов.

ИТАЛИЈАНСКИ КОМИНИКЕ

На висоравни Бајнзице непријатељ је поново покушао да напада на наше положаје, које смо скоро задобили. Он је потпуно одбијен после сваког покушаја. Број задобивених заробљеника, за време офанзивне акције последњих дана, достигао је до 2019, од којих су 63 официра. На Красу жива активност патрола. У долини Фужо непријатељска одељења, која су покушала да се приближе нашим положајима, између теснаца Порта и теснаца Форчел Росо, растерана су и гоњена од наших патрола, које су заплениле велику количину муниције и експлозива.

У БЕЧУ

Атина, 19 септ.

Једно лице, које је овде стигло из Беча, описује врло црним бојама стање у Аустрији. Последње глади осећају се у толикој мери, да је више лица извршило самоубиство. Улице су закрчене настрадалима у рату. Готово сви ресторани су затворени. Нигде се не може добити ни сира ни зејтина. Потпуна је оскудица и у сапуну.

У Аустрији готово нема других људи до пострадалих у рату. Жене су прошириле свој делокруг у свима грамама Виенске области. Обуће нигде нема. У Бечу се не могу видети ни аутомобили ни кола. Очајање је свуда загосподарило, само бол још љути. Вулкан мора ускоро да избије.

ЦАРЕВА ЉУТЊА

Цирих, 19 септ.

Швајцарски листови се врло много баве либералним покретом у Аустрији. »Газет де Лозан« извештена је, да је цар Карло изјавио једном свом министру о унутрашњој агитацији у земљи: »Шта хоће народ? Аустријску Швајцарску? Федеративну државу са ширим слободама него и у Швајцарској?«

По овим речима може се судити, колико ће цар Карло бити предусретљив према либералним тежњама у његовој држави.

ПОЗДРАВ ИТАЛИЈИ

Петроград, 19 септ.

»Јединство«, орган руских радника социјалиста, пише један важан чланак о италијанској демократији. Чланак је написао Плеханов и у њему каже, између осталог: »Руска демократија радосно поздравља италијанску демократију. Руски социјалисти прате са интересовањем италијанску славну офанзиву на Сочи и желе Италији брзу победу њеног оружја«.

Плеханов сматра да нема никакве сумње, да ће руска реорганизација допустити да се може предузети офанзива на руском фронту.

ДОГАЂАЈИ

Синоћ су стигли у Солун сви чланови владе, осим г. Ст. Протића, министра финансија, који је у Француској. За време њеног бављења овде свршиће се хитнији државни послови.

ПОЗИВ

Монополски чиновници и службеници, како они на војној дужности, тако и они ван ове, нека јаве своје тачне адресе Управи Државних Монопола у Солуну пасажа Ломбардо 12.

НАЈНОВИЈЕ ВЕСТИ

ЦИРИХ. — Због оскудице у намирницама, у Аустрији је настало велико очајање у народу. Глад је настала отуда, што Немачка лиферије својим савезницима њихове потребе само под условом, да јој се исплаћује у натура.

АТИНА. — За руског војног аташеа у Атини постављен је генерал Леонтијев, на место генерала Мушанова.

БЕРН. — Бечки управни кругови предвиђају скори мир или примирје.

ЛОНДОН. — Краљ Ђорђе потписао је јуче декрет, којим се забрањује сваки извоз за Шведску.

ВАШИНГТОН. — Руски амбасадор Бахмањев, у једној конференцији са г. Лансингом, званично је уверио Сједињене Државе, да је Русија решена да се, уз Савезнике, бори до краја против Немачке аутократије. Сви немачки

покушаји за засебан мир пропашће.

ЖЕНЕВА. — Из Цириграда јављају »Франкфуртер Цајтунг«, да је шведско посланство у Турској добило из Штокхолма наредбу, да за Сједињене Државе више не шаље телеграме у шифрама, како је до сада радило. То је учињено по жељи америчког министра спољних послова г. Лансинга.

ЦИРИХ. — Немци јављају да је од гранате погинуо близу Ипра најславнији француски авијатичар Гинме. Он је до сада оборио деведесет непријатељских аероплана.

ЛОНДОН. — Што се тиче покрета за мир који су организовале централне силе, јавно мишљење у Великој Британији сматра, да ни ови маневри из Берлина неће преверити никога међу Савезницима.

ЛОНДОН. — Енглески дописници јављају, да су Немци, у против нападима на шуму Полигон, имали такве тешке губитке, да су хитно довели трупе са руског фронта, да би попунили празнину. За осам последњих дана Немци су просечно дневно губили 6000 људи, рачунајући ту и заробљенике.

ЛОНДОН. — Дописник »Сиднеј Тајмс«, описујући посету италијанског краља у Ренсу, каже: За време наше посете изближе смо разгледали мучничку варош. Ренс је потпуно пуст. Нема готово ни једне куће која није потпуно или делимично разорена.

ВАШИНГТОН. — По споразуму између владе и произвођача, утврђена је цена бакру на 1,20 франка ливра, франко Њујорк.

АТИНА. — »Елефтерос Типос« јавља из меродавног извора, да ће војничка савезничка конференција у Паризу, дефинитивно утврдити операције савезничких трупа на свима фронтима, у току ове зиме.

АМСТЕРДАМ. — Један немачки аероплан, који је требао да учествује у излету на Лондон, спустио се код Сазвангента. На њему је нађено 6 бомба и карта јужне енглеске. Један од три авијатичара био је тешко рањен. — Други један немачки аероплан, који је морао да се спусти у Снеку, у Холандији, запалили су сами авијатичари.

БАЗЕЛ. — Идући у посету немачкој војсци на Карпатима, Кајзер се састао у возу са царем Карлом.

ЛОНДОН. — Америчке царинске власти узапиле су у Њујоршком пристаништу 300 сандука ексера, за које се утврдило да је сваки ексер изнутра испуњен оловом, од прилике у количини, колико треба за израду једног куршума.

ЦИРИХ. — У Бечу круже вести о унутрашњој политичкој кризи. Криза би потекла због непомирљивог држања неких странака према влади.

ПАРИЗ. — Премо извештајама из Америке, оних 10 милиона, које је Боло наша имао у неким америчким банкама, потичу од Немачке Банке. Боло наша је ухапшен у Паризу. Он тврди да је невин.

СРПСКИ ЗВАНИЧАН ИЗВЕШТАЈ

18 септембра пушкарање и повремено обострано дејство артиљерије и рововских оруђа.